Bundel van verhalen over de tweede wereldoorlog op Sterksel.
Gerard T.J. Noordman
20 september 2019.

Monument Henk van Rossum

Inleiding

De verhalen over WO II, die al langer beschikbaar zijn via de site www.Sterksel.nu/historie , zijn in dit document gebundeld tot één document. Deze verhalenbundel is gelijk aan de separate verhalen op de site, met toevoeging van het verhaal van J.E.H. Rutte over de evacuatie van Providentia.

DAGBOEK van PETER KOLLER over de 2e WERELDOORLOG

door Sjef Driessens, Dec. 2012

Het origineel bevindt zich in het NIOD; Nederlands Instituut voor Oorlog Documentatie te Amsterdam.
Een chronologisch verslag van P. Koller te Maarheeze, betreffende door hem en enkele anderen in zijn omgeving verleende hulp aan onderduikers, is te vinden in het archiefdossier nr. 249-0587 (archieftitel: 'Dossier - Onderduikers - hulpverlening'), stuk a15.

Wat vooraf ging
De 2e oorlog is begonnen met de annexatie in Maart 1938 van Oostenrijk door Hitler Duitsland en de inval in Polen op 1 September 1939. Op 9 April 1940 worden Noorwegen en Denemarken veroverd en 10 Mei komen Nederland, België en Luxemburg aan de beurt. Vanuit de Nederlandse oostgrens vallen de Duitsers Nederland binnen en enkele dagen daarna is het land bezet. Daarna veroveren de Duitsers een gedeelte van Frankrijk en is op 14 Juni Parijs gevallen . Zij zijn ook van plan om Engeland te bezetten met de Slag om Engeland welke op 16 Juli begint; doch dat mislukt.

Nederland was slecht voorbereid op een oorlog tegen de goed geoefende Wehrmacht. Het belangrijkste verdedigingswerk, voor onze streken, was de Peelraam stelling. Langs de kanalen en vaarten in de Peel waren betonnen bunkers gebouwd. Toen het erop aankwam heeft de leiding van het Nederlands leger op 11 Mei besloten zich verder terug te trekken achter de Zuid-Willemsvaart en hadden de Duitsers in de Peel vrij spel. Aan de Zuid-Willemsvaart is nog hevig gevochten door soldaten terwijl de hogere officieren het hazenpad hadden gekozen. Van georganiseerd verzet was geen sprake meer en op 12 Mei verliep de aftocht vanuit Someren en Nederweert via de Pan naar Sterksel.

Familie foto van Koller-Rutten uit 1938,

staand: moeder - vader - Peter - Jan

zittend: Jans - Job

DAGBOEK (Uitgeschreven)

12 Mei 1940
Pinksteren. 's morgens komen eenige Hollandsche soldaten binnen. Zij worden van burgerkleding voorzien en ontkomen zoodoende aan de moffen. Wij hebben toen wat wapens achter gehouden, 1 geweer, 1 dolk en een bajonet. Die zullen nog wel eens van pas komen.

23 Juni 1942
De eerste onderduiker komt hier in huis. 't Is A v d Molengraft uit Eindhoven. Hij moest gaan werken in Duitschland, in Volklingen. In October 1942 komen enkele Joden hier in de buurt bij Schmitz. In November neemt P v Cranenbroek er 5 over. Schmitz had er toen nog 4. Doordat ze daar wat onvoorzichtig zijn, wordt het daar wat te gevaarlijk en trekken die 4 ook naar v Cranenbroek. Nu kwam het bij v Cranenbroek te vol te zitten en trekken die 4 plm half Dec. weer terug naar Schmitz.

27 Jan. 1943
Valt hier in de buurt een Engelsch vliegtuig en komt er huiszoeking naar piloten. Wij hebben, toen we dat verwachtten, de 5 Joden van P v Cranenbroek hier verstopt en met succes, de moffen vonden ze niet. Na huiszoeking zitten ze weer bij v Cranenbroek binnen terwijl de Duitsche wacht geregeld rond loopt, ook bij v Cranenbroek. Als het wrak van het vliegtuig is opgeruimd, verdwijnen de moffen weer en dat geeft verademing. Doordat de Joden bij v Cranenbroek elkaar niet goed verdragen, nemen wij er half Februari 2 van over. Begin Maart wordt bij Schmitz een Jood gearresteerd door 2 Marechausees en vlucht zijn vrouw en kind naar v Cranenbroek midden overdag. Nu wordt het gevaarlijk en brengen we de Joden onder in een hutje in het bosch. P v Cranenbroek blijft voor eten en drinken zorgen. Half April worden ze weer in huis opgenomen.

3 Mei 1943
In verband met de stakingen wordt P Koller 's nachts opgehaald, doch ontsnapt. Doch hij bedenkt zich en loopt weer naar binnen om zich te melden, daar hij anders huiszoeking vreest, wat niet mag in verband met de Joden die in huis zijn. 's Morgens moeten de Joden voorgoed het huis uit. Ze worden weer ondergebracht in het bosch. Alleen een kind van 3 jaar blijft bij v Cranenbroek in huis.

6 Mei 1943
Komt P Koller weer thuis uit het Concentratie kamp in Vught.

8 Mei 1943
Komen 2 nieuwe onderduikende studenten, J v Iersel en F v d Wouw. Plm 14 dagen later krijgen we bezoek van Eerw Pater Verhagen uit Eindhoven, die komt de onderduikers de H Communie brengen. Hij komt daarna plm iedere 14 dagen of 3 weken terug en leest hier ook een keer of 4 de H Mis voor de duikers. Er wordt bij die gelegenheden Biecht gehoord in een slaapkamer. Het vallen van weer een Engelsch vliegtuig is oorzaak dat plm een week na Pinksteren alle onderduikers overhaast moeten vertrekken. Ook de Joden moesten verhuizen, 3 weken lang hebben ze in een ander bosch doorgebracht. De moffen vonden hun eerste schuilplaats en de commandant kreeg ook argwaan omtrent het Joden kind dat bij v Cranenbroek in huis was. Het liep Goddank weer goed af. Nadat de Duitschers weer weg zijn, komen de onderduikers weer hier, uitgezonderd J v Iersel, die heeft intusschen ontdekt dat hij geen onderduiker is. In zijn plaats komt zijn broer Fons, die duikt onder voor de Arbeidsdienst. Ook de jongste zoon des huizes J J Koller moet 13 Juni 1943 onderduiken, zoodat we intusschen met 4 duikers zitten. Pater Verhagen komt nog steeds, af en toe afgewisseld door de Z E Pastoor Verhoeven hier van de Parochie. In October krijgen we nog een duiker. Het is een ilegaal werker uit Maarheeze, J Kempeneers, die verraden is door de S.D. Na 14 dagen is hij vertrokken naar Maarheeze waar hij heeft gezeten tot de bevrijding. F v d Wouw komt eind November vrij via valsch P.B. (persoons bewijs)

24 Dec. 1943
Komt weer een nieuwe duiker, student J Altheten uit Tilburg, uit Duitschland ontsnapt. Die avond komt eveneens een Pater Augustein aan om hier op 25 Dec. een plechtige Nachtmis te lezen voor de onderduikers van hier en uit de buurt. Het is de Eerw Pater Teuten uit Nijmegen.

8 Jan 1944
Komt weer een duiker,G Kocken uit Utrecht. Nu hebben we 5 onderduikers. Hiermee zeilen we naar het einde van de oorlog. In April 1944 moet T v Gils onderduiken daar hij wordt gezocht door de S.D. en dan neemt P Koller het werk over om dit samen met G Strik en J v Teul, beiden uit Maarheeze, verder te verzorgen. Hierdoor wordt ik tevens lid van de L.O. Ik zie kans om bijna geheel achter de schermen te blijven, zoodat bijna niemand van mijn werk afweet. In begin Juni komt het lang verwachtte tweede front en komt daarmee de bevrijding in zicht. Het wordt steeds spannender naarmate de geallieerden korterbij komen. Dan komt Dolle Dinsdag. Er begon toen een geweldige terugtocht van de moffen. Wat zag dat leger er slecht uit. Er was weinig over van het machtige moderne leger van 1940. Nu trokken ze met oude karren en gestolen paarden. Er kwamen ook veel treinontsporingen voor. Eind Augustus werd de spoorbrug te Buggenum gebombardeerd, doch blijkbaar niet voldoende, want begin September reden er weer treinen. Toen hebben wij in de nacht van 4 op 5 Sept. de trein laten ontsporen bij wachtpost 15. In 3 kwartier tijd was de spoorstaaf losgeschroefd en liep de trein uit de rails. Hieraan werkten mede: P koller, leiding, gewapend met een gm, M F N J koller, J J Koller, F v Iersel, G Kocken en J Demarteau., allen gewapend met Engelschen sleutels en ijzeren staven. J Demarteau was pas 4 Sept. gedoken, nadat hij een vrachtauto, welke hij bestuurde en die was gevorderd om voor de Duitschers te gaan rijden, had weggestopt. De trein versperde beide sporen, zoodat het verkeer volkomen stil lag. In dezelfde nacht werd tevens in Budel een trein ontspoord waarna een afd. van de S.S. uit Hamont een zestal K.Pers en Burgers uit Budel op beestachtige wijze vermoordde op 5 Sept. Vanaf die dag hebben de meeste boeren hun paarden overdag in het bosch gezet en 's nachts in de weide, bang dat anders de moffen ze zouden meenemen. 20 Sept. kwam hier de bevrijding en daarmee een einde aan het onderduiken en ilegaal werk

P Koller post Maarheeze D5 Sterksel

Januari 1946

bijgevoegd 2 kaarten van concentratiekamp Vught

M. Sch. Koller, Petrus A Hl.
Ledig
ARCHIEF KAMP VUGHT
Geb. 5-12-15 zu Stoutenburg
Wohnort Maarheeze
Angeh. Eltern
Maarheeze. Synagoed D 5
Beruf Landbauer
Entl. 6.5.43
Zingel. 4-5-43 Prov.Noord Brabant

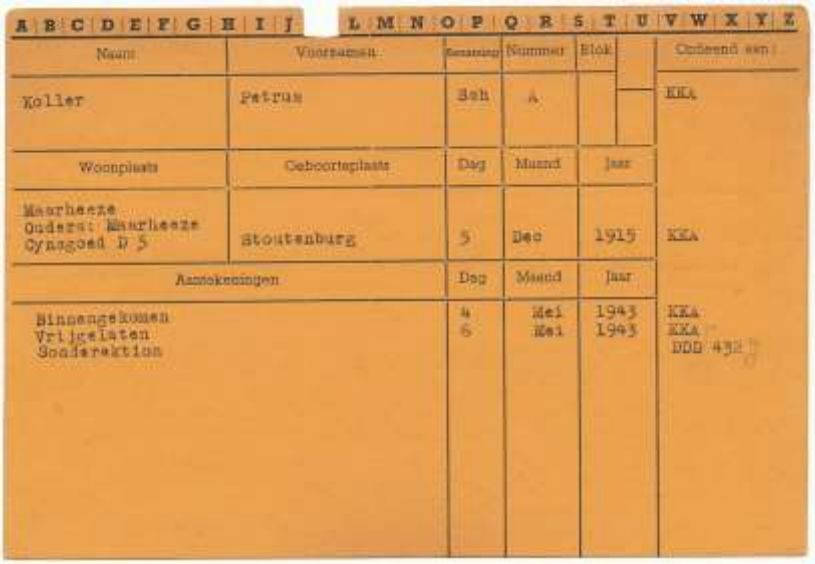
A B C D E F G H I J L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Naam	Voornamen	Reeksnummer	Nummer	Blok		Ontleend aan
Koller	Petrus	Sch	A			KKA
Woonplaats	Geboorteplaats	Dag	Maand	Jaar		
Maarheeze Ouderst: Maarheeze Synagoed D 5	Stoutenburg	5	Dec	1915		KKA
Aantekeningen		Dag	Maand	Jaar		
Binnengekomen		4	Mei	1943		KKA
Vrijgelaten		6	Mei	1943		KKA
Sonderaktion						DDD 432

Bij het onderzoek in het NIOD is aangetroffen een verslag van marechaussee v. Riel uit Maarheeze. Daarin zien we dat in dezelfde nacht dat Peter Koller en zijn mensen aan de spoorlijn bezig waren, ook een groep uit Maarheeze de rails, verderop richting Weert, heeft losgedraaid.

5 Sept 1944 plaats Km. paal 20.5
Ingevolge opdracht van H.N.B. (Hollandsche Nationale Brigade) te Hamont om alles finaal stop te leggen, werd overeengekomen om de lijn te Sterksel en Weert los te draaien.
Te Weert nabij km. paal 22.6 is door van Riel F.M. met Luyendijk J.; Martens H. (beiden marechaussee) en Jan Winters, Wim van Hunsel, Hein Bloem, Rang Bos, Corn Bos, Peer Roosen en Sjang Guns de lijn uitgedraaid welke echter door de machinist van den trein komende uit de richting Weert werd gezien toen deze er al uit lag, hetwelk door hem werd gemeld op het station te Maarheeze. Doch te Sterksel werd de lijn uitgedraaid door Peter Koller met 6 menschen alwaar de melder met zijn trein ontspoorde. Tot op heden staat dezen trein nog buiten spoor.

Via het NIOD komen we in het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum Overloon waar we een aantal foto's aantreffen van ontsporingen bij Maarheeze. Opname 18-08-1944; foto's gevonden september 1944 bureau Sicherheitspolizei Maastricht.

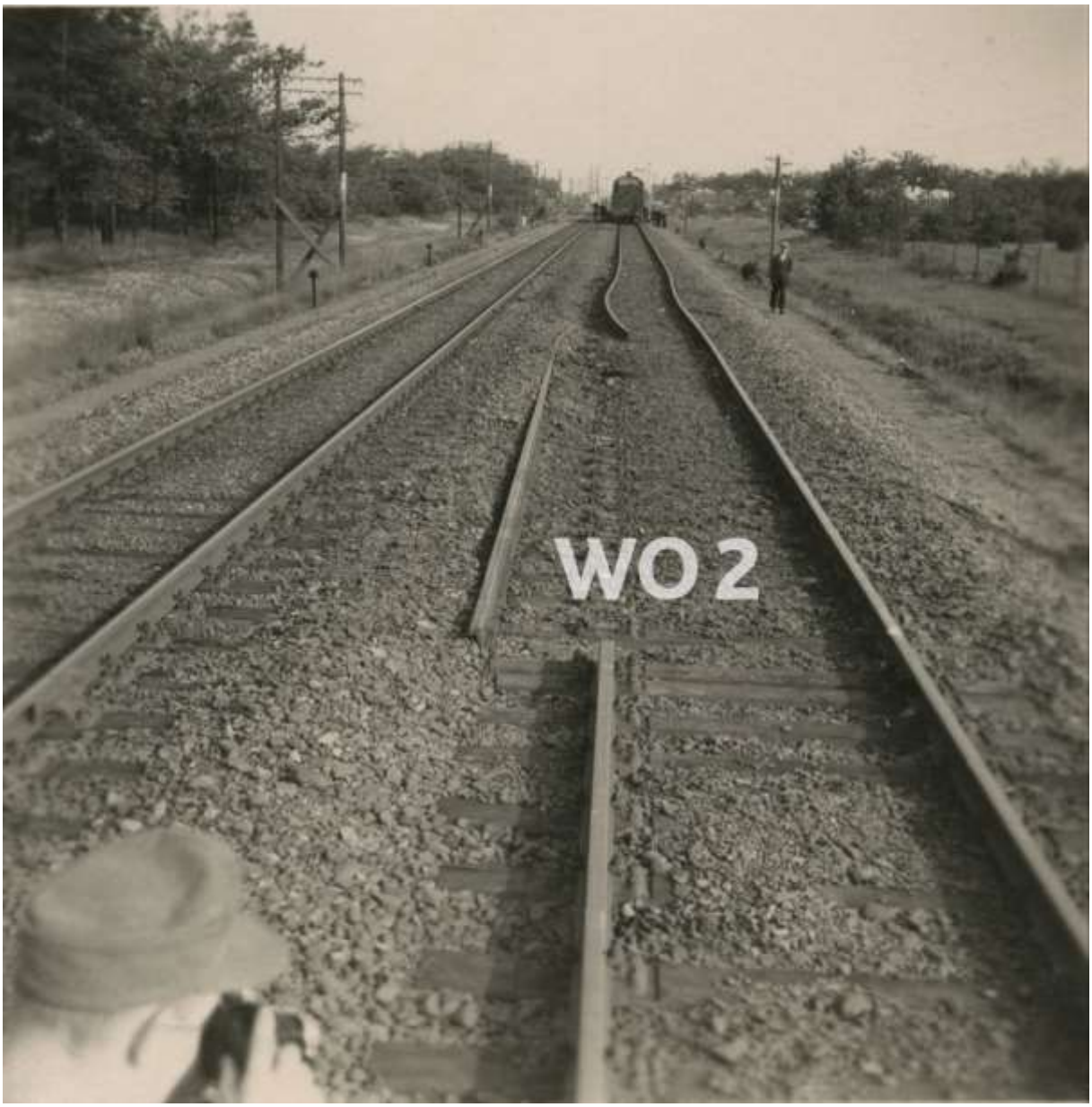

Na de oorlog komen de verzetsstrijders nog samen en hebben een eigen identificatie.

No.78.

LEGITIMATIE

uitgereikt aan functionarissen der

LANDELIJKE ONDERDUIKERS ORG. (L.O.)

afd. Noord-Brabant Oost

geldig tezamen met het persoonsbewijs.

District no. III

Naam P.Kobler.

Schuilnaam en no. Peter.

Nr. Pers. bew. M I--00I090.

Functie in L.O. Pl.medewerker.

Functie in mil. dienst

Functie in andere il. org.

De gewestelijke (pl.v.) leider N.B.O.

Philipps

ORANJE

De Drie Kruizen (1)

Sjef Driessens, januari 2010

Aan de Vlaamseweg, in de bocht waar de Ten Brakeweg uitkomt en er ook toegang is tot het gebied van Brabants Landschap met daarin het Bultven, staat het Drie Kruizen Monument. Op 1e Pinksterdag 2010 is het 70 jaar geleden dat hier drie Nederlandse militairen zijn gesneuveld.

Het monument is opgericht ter nagedachtenis aan drie militairen die hier, bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, gesneuveld zijn. In het jaar 1989 steken een viertal Sterkselnaren , op initiatief van Theo te Dorsthorst, de koppen bij elkaar om te komen tot oprichting van een gedenkteken. Want in 1990 zal het vijftig jaar geleden zijn dat de drie militairen zijn gesneuveld . Tot het viertal behoren Th. te Dorsthorst, Fr. Bongers, Sj. Driessens en P. Hikspoors.

Van de heer A. van Hal van Bouw en Woningtoezicht weten we dat van zijn hand al meerdere gedenktekens in de gemeente zijn geplaatst en we vragen hem om een ontwerp te maken. Hij voldoet hier graag aan en in de kortste keren kan hij een ontwerp op tafel leggen; bestaande uit een voetstuk van Franse witsteen met daarin geplaatst een kruis waaraan nog twee kruizen zijn opgehangen. De kruizen dienen uitgevoerd te worden in koker van roestvast staal.

Een schriftelijk verzoek om goedkeuring van de plannen, gedateerd 3 juli 1989, gaat naar het gemeentebestuur. Er volgt nog een gesprek met de Burgemeester met daarop volgend een verzoek van de gemeente om de benodigde vergunningaanvraag met tekening in te dienen en op 6 maart 1990 wordt de vergunning verleend; kosten 31.00 gulden, uit eigen zak betaald.
Inmiddels is er op 6 juli 1989 een brief gestuurd naar Brabants Landschap, eigenaar van het gebied waar het gedenkteken moet komen, en al snel komt een bericht dat er geen bezwaren zijn. Verzoeken om geldelijke bijdragen aan: Het Nederlands Oorlogsgraven Comité; Nationaal Comité 4 en 5 mei; Anjerfonds Noord-Brabant; Gezamenlijke Militaire Fondsen; Oorlogsgraven Stichting en Prins Bernhard Stichting , worden allen afgewezen.
Nadat de initiatiefnemers al besloten hebben dat de werkzaamheden voor eigen rekening zullen worden uitgevoerd, moet er nu ook nog bezuinigd worden op de materialen. Een metaalindustrie uit Heeze is bereid het materiaal voor de kruizen te leveren en het laswerk te verrichten. Een betoncentrale uit Eindhoven levert de witte cement beton voor de voet. Wat is er gebeurd op de eerste Pinksterdag in Mei 1940 en de dagen welke eraan vooraf gingen?
Het Duitse leger is Nederland binnengevallen en rukt snel op; de verdedigingslinies bieden maar korte tijd weerstand zoals de Maas, de Peel en de Zuid-Willemsvaart. Ik was toen zeven jaar en ik herinner me dat op die eerste Pinksterdag het geronk van Duitse vliegtuigen was te horen en dat langs het Sterksel Kanaal, waar ik toen woonde, Nederlandse soldaten te voet op de aftocht waren vanuit de Pan richting Sterksel.

Militair verslag

Bij het uitbreken van de oorlog lag het 2e bataljon van het 30e regiment Infanterie in de Peelraamstelling vak Asten; de bataljonscommandant was majoor A. van Oeveren en luitenant-kolonel G.E.A. Themann de regimentscommandant. Op vrijdag 10 Mei om 21.00 uur krijgt men het bevel zich terug te trekken achter de Zuid-Willemsvaart en de militairen hebben zich op zaterdag 11 Mei ingegraven langs de weg Someren – Nederweert , tussen Sluis XI en Sluis XIII.
De Duitsers kwamen rond het middaguur aan bij de Zuid-Willemsvaart en probeerden meteen bij Sluis XI, waar de brug was opgeblazen, het kanaal over te steken. Bij Sluis XIII kon men, tegen het vallen van de avond, uit de geluiden van de overkant opmaken dat ook daar de Duitsers gearriveerd waren. Om 21.00 uur kwam het tot een eerste vuurgevecht en omdat Someren al bezet was besloot majoor van de Oeveren zich terug te trekken richting Maarheeze. De mannen die dicht bij Sluis XIII lagen kregen dit bevel echter niet door en zijn later op eigen initiatief weggetrokken via Someren-Heide en Hoef aan de Pan en waar zij hoorden dat Maarheeze reeds bezet was en in brand stond. Zij zijn doorgetrokken naar de bossen bij de Vlaamseweg om aldus Heeze te bereiken en kwamen aan bij een ven (het Bultven dat in Sterksel het Elias Ven wordt genoemd). De troep bestond uit ongeveer 20 man met zeven geweren en twee pistolen.

Archief: Sectie Krijgsgeschiedenis 's Gravenhage 23 oct 1982 Groep IV 2 pak U nr.159 3 III 30 RI Doos 526/14 Verslag van Kapitein J. Bleuland van Oordt:
De tweede en derde sectie Zw.Mit.(Zware Mitrailleurs) kwamen om 6 uur aan bij Sluis XI. De kerels waren doodmoe na ca. 16 km gemarcheerd te hebben, doch kregen opdracht naar Sluis XII te vertrekken. Op 11 Mei 1940 de stelling ingenomen ter hoogte van Sluis XII in de nacht. De Sluis lag vol grote schepen, erom heen enkele huizen en veel bomen. De dijk aan de overkant van het kanaal lag veel hoger dan die der ingenomen stelling. De keuken- en goederen- auto's ; beide in het terrein spoorloos verdwenen. Om 15.00 uur de tweede sectie afgestuurd om met S. van 3 II (Regiment Infanterie) en S-Zw.Mit. een stoot in richting Someren te doen. Te 18.00 uur kwamen 20 man terug, de rest was gevangen genomen of gevallen. Te 22.30 uur hevig geweer- en mitrailleur vuur; verdediging was onmogelijk. Om 24.00 uur afmars richting Budel via Maarheeze op kompas. 12 Mei 1940 Maarheeze bezet en brandde; Sterksel zou nog vrij zijn, dus rechtsomkeer gemaakt. Ca. 4.30 uur in een perceel bos bij een ven nabij de weg Someren – Heeze aangekomen en de manschappen hoorden onafgebroken Duitse colonnes voertuigen en paarden marcheren. Het begon inmiddels te dagen. De troep was in bezit van 7 geweren en 2 pistolen. Besloten de troep in het bos te verstoppen en de nacht af te wachten en daarna over de weg proberen te komen en verder te trekken. Om 7.00 uur vliegtuigen boven ons en om 9.30 uur omsingeld. 3 Man III R.I. zijn gesneuveld, n.l. Sergt. Broos, dspl. soldaat Kanters en dspl. Soldaat Aarts. Het vuren is gestaakt en de overige soldaten zijn door de Duitsers gevangen genomen. Bij af transport naar Asten is dspl. Soldaat Ant. v.d. Akker uit de colonne gelopen om te vluchten en, na herhaaldelijk te zijn terug geroepen, dood geschoten. Hij heeft in Someren begraven gelegen. (Tot zover het verslag van Kapitein J. Bleuland van Oordt) Harrie Derks vertelde mij in 1989 dat hij in het ziekenhuis had gelegen met op dezelfde kamer iemand die als soldaat ook betrokken was geweest bij de schietpartij. Het was de heer Antoon Bergerhof, wonende te Mierlo. We zijn er toen met een paar mensen op afgestapt. Antoon Bergerhof is geboren te Wessem in 1914 en woonde in 1939 te Maarheeze op een ontginning boerderij waar later de Philips fabrieken zijn ontstaan. In Augustus 1939 werd hij bij de mobilisatie van het Nederlands leger opgeroepen. De plaats van opkomst was Weert en de eerste drie maanden moest hij hoofdzakelijk wachtlopen bij de Politie troepen vak Weert onder Sluis XIII. Hij behoorde tot het 2e Regt. Inf. van de Lichte Peeldivisie. De Duitsers kwamen over de Maas; nabij Heythuysen en Maasbracht . Bij Ell vielen ze een kazemat van achteren aan en bij de inval in Weert, zag Bergerhof over de spoorrails heen grote colonnes Duitse soldaten langs de IJzeren Rijn naar België trekken. Na het opblazen van de bruggen is hij nog een dag of vier in Weert gebleven; toen commandeerde de kapitein hem met nog twee ander soldaten naar Eindhoven te vertrekken.

R.I.P

Hij ging met Toon Hanegraaf en een zekere Groenendaal, beiden uit Geldrop, per fiets op weg via alle mogelijke binnenpaden langs Hushoven, de Grashut, Hoef aan de Pan en kwamen zo op Brabants gebied. Ze wilden proberen naar Geldrop te komen en reden overdag en hadden het geluk in de streek bekend te zijn. Onderweg, tussen Someren en Sterksel, kwamen ze uit bij een andere groep Nederlandse militairen; overal lagen kleding en uitrustingsstukken verspreid. Ze probeerden de weg Heeze – Someren over te steken; doch dat was onmogelijk door de Duitsers die over deze weg kwamen. Er waren ook Duitse verkenningsvliegtuigen in de lucht. De groep waar zij bij gekomen waren hadden mitrailleurs bij zich en een soldaat schoot zijn wapen leeg richting de Somerense weg. Daarop ontstond een vuurgevecht en liep Bergerhof een schampschot op aan zijn rechterbeen. Hij wist met zijn kameraden heen te komen en werd door de broeders van Providentia aan zijn wond behandeld. Daarna vertrok het drietal naar vader Hanegraaf op Sterksel; hij was boswachter aldaar. Hier zijn ze een paar dagen gebleven in een houten schuurtje en hij heeft er zijn wapen achtergelaten. Hij is per fiets, de militaire kleding nog aan, via het Cijnsgoed en andere binnenpaadjes naar huis gegaan. Het sneuvelen van de drie militairen heeft hij niet waargenomen. Wat ik gehoord heb is dat de broeders van Providentia ook andere gewonde militairen verzorgd hebben. Ook de lijken van de gesneuvelde militairen hebben zij verzorgd en waarna deze door mensen uit Sterksel zijn begraven op 18 Mei . Pastoor Verhoeven heeft de plechtigheid verricht en was daarbij vergezeld door misdienaar Dirk Noordman. Zij zijn begraven naast elkaar op de plek waar nu het gedenkteken is opgericht; later zijn er zwart geverfde houten kruizen geplaatst met witte tekst. Jaren later zijn de gesneuvelde militairen opgegraven en herbegraven in hun woonplaats of op het militair ereveld; de drie kruizen zijn toen op dezelfde plek blijven staan. Bij de gemeente Maarheeze is het opgravingsrapport niet te vinden echter wel een verzoek van 18 Juli 1962 van de Commissaris van Koningin om de kruizen te verwijderen omdat het met het onderhoud ervan slecht gesteld was. De Oorlogsgraven Stichting had al eerder een verzoek aan de gemeente gedaan doch daarop was niet gereageerd. Op 26 juli 1962 worden de kruizen door de gemeente verwijderd en stuurt burgemeester van Schaick een brief met excuses naar de Commissaris van de Koningin en de Oorlogsgraven Stichting.

De op 1e Pinksterdag 12 Mei 1940 gesneuvelden waren: Aarts, Arnodus Henricus Adrianus; geboren 16-05-1915 te Alphen en Riel; sld. 42 G.N. ; herbegraven op de R.K. begraafplaats te Alphen. Broos, Franciscus Antonius; geboren 03-11-1905 te Roosendaal; Sgt. 3-III-30 R.I. ; herbegraven op het Militair Ereveld Grebbeberg Rhenen, rij 10 nr.2

Kanters, Adrianus Nicolaas; geboren 10-03-1910 te Raamsdonkveer; sld. 3-III-30 R.I. ; herbegraven op het Militair Ereveld Grebbeberg Rhenen, rij 11 nr.2

Het gedenkteken “De Drie Kruizen” is, nadat het jarenlang door Piet Hikspoors is onderhouden, geadopteerd door de school “De Berkenschutse” van Kempenhaeghe – Providentia en door de gemeente Heeze-Leende gerenoveerd.

OPDAT WIJ NIET VERGETEN DAT OP EERSTE PINKSTERDAG 12 MEI 1940
OP DEZE HEIDE ZIJN GESNEUVELD
SGT F.A. BROOS 3-11-1905 ROOSENDAAL
SLD A.H.A. AARTS 16-5-1915 ALPHEN EN RIEL
SLD A.N. KANTERS 10-5-1910 RAAMSDONKSVEER
STERKSEL 12 MEI 1990

Dit monument is geadopteerd door
de afdeling IVA van onderwijscentrum
De Berkenschutse

De drie kruisen (2)

Antoon van Gennep

In het boek "Geldrop en Mierlo tijdens WO-II 1940-1945" (waarvan een 2e druk uitkomt) van Ad Hermens kom ik foto's en een verhaal tegen over de drie kruizen. Een inwoner uit Heeze , Antoon van Gennip vertelt zijn verhaal, hij was in 1940 16 jaar oud. Jan van de Konijnenburg en ik hadden horen vertellen dat er op Ginderover jongens waren die materiaal hadden gevonden van het Nederlandse leger. Er zou een motor zijn geweest en die zou verstopt zijn op zo'n honderd meter voorbij de brug aan de linkerkant. Daar loopt een pad naar een wei en langs die wei ligt de sloot die uitkomt op de Sterkselse Aa. Aan het einde van de sloot moet de motor gelegen hebben. Wij dachten: Misschien kunnen wij ook wel eens iets vinden. We spraken af dat we de volgende dag 's middags richting Platvoetje (een ven tussen Heeze en Someren) zouden lopen. Toen we om een uur of drie vertrokken, kwamen er allemaal Duitsers richting Heeze, die hadden, zo hoorden we naderhand, al vanaf de Duitse grens gelopen, met zware bepakking. Ze liepen in groepjes van een man of vijf. Bij de ingang van de Boslaan (vanaf de Somerenseweg) was een grote open plek en daar had vroeger een huis gestaan, links daarvan ligt het Kraaienbos. Op die lege plek waren nog wat fundamenten en een oude put te zien. Daar waren vijf of zes Duitse soldaten met paarden. We hebben daar een minuut of tien staan kijken, een van de paarden was ziek en een van de Duitsers liet het paard maar rondjes lopen om het in beweging te houden. Dit waren zo ongeveer de laatste Duitsers. We hebben nog een groepje gezien met een fiets, waarvan de beide banden kapot waren. De fiets was helemaal vol geladen met bepakking. We waren eigenlijk van plan om via de Vlaamseweg te gaan en zo over Euvelwegen terug. Maar bij de Vlaamseweg aangekomen liepen we deze toch voorbij en een eind verder ligt dan een dam over de sloot. Daar achter ligt loofhout, het fietspad was er nog niet. Achter die dam was een opening in het loofhout. We gingen die dam over en wilden door de bossen via Sterksel terug lopen. Eigenlijk levensgevaarlijk met die Duitsers, die doortrokken. Toen we de strook loofhout gepasseerd waren lag daar rechts een hele grote zandbak, ongeveer 8 bij 3 meter, gevormd met plaggen. Hierin zat nog wat zand om in de winter op de wegen te strooien. Rechts in de zandbak lagen drie bijna splinternieuwe legerfietsen. Wij dachten meteen dat die hier door vluchtende Nederlandse soldaten waren achter gelaten. Misschien konden wij ze nog wel vinden. Dus wij de bosrand door en kwamen op een terrein met jonge dennen. Wij zagen dat bij veel dennen de toppen eruit geschoten waren, door mitrailleurvuur dachten wij. Ze waren hier natuurlijk achter de Hollanders aan gegaan. We liepen een honderd vijftig meter verder en ... daar lagen ze alle drie dood. Een soldaat lag achterover en aan de linkerkant was zijn gezicht tot aan de onderkant de hals weggeschoten. Een andere soldaat had zijn tenue los en in dat tenue zat een gaatje. In zijn binnenzak had hij een zakboekje en daar zat ook een gat in. Ik heb dat boekje eruit gehaald en kon alleen maar: "Raamsdonkveer" lezen, de rest was door bloed onleesbaar. Het zakboekje hebben we weer terug gestopt. De derde soldaat lag half op zijn buik, we konden niet zien waar hij gewond was geraakt, er was geen bloed te zien. Er stak een dolk schuin in de grond met een heel mooi handvat. Die dolk heb ik wel tien keer uit de grond getrokken om hem mee naar huis te nemen, maar ik heb het niet gedurfd.

Verder waren er geen wapens te zien. Terwijl we daar zo bezig waren beseften we ineens hoe gevaarlijk het was. We raakten in paniek. We waren ongeveer 50 meter van de Vlaamseweg af en zijn toen als de donder via de Vlaamseweg en Euvelwegen naar huis gegaan. We hebben het verhaal verschillende keren verteld, o.a. aan Friedus van den Wittenboer, een onderwijzer die, dacht ik, in Sterksel aan de school stond. Maar er werd niets mee gedaan. Een dag of tien later zijn we nog eens naar de fietsen gaan kijken, maar die waren weg, de soldaten waren begraven bij de bocht van de Vlaamseweg. Later zijn ze opgegraven en elders begraven, een ervan op de Grebbenberg. In de bocht van de Vlaamseweg staat nu een monument ter herinnering aan de drie soldaten. Ik ben daar dikwijls geweest en heb er ook wel eens een familielid getroffen van een van die soldaten. Ik heb mijn verhaal toen verteld en zijn de hei nog rond gelopen. Tenslotte: De plek waar de soldaten zijn gesneuveld valt nu te herleiden; 50 meter rechts van de Vlaamseweg en 150 meter van de Somerenseweg. De jongens zijn pas drie dagen nadat de soldaten op 12 Mei zijn gesneuveld bij hen uitgekomen; vervolgens is de begrafenis op 18 Mei. Dat dit zo lang geduurd heeft komt door de verwarring bij het uitbreken van de oorlog en de gemeente zal ook niet direct geweten hebben wat ze ermee aan moest.

Vliegtuig crashes WO-II

Sjef Driessens, December 2016

Tijdens de oorlog 40 - 45 proberen de Engelsen en Amerikanen de Duitsers in hun economie te treffen door vooral de industrie te bombarderen. Tijdens het vorderen van de oorlog werden hele steden plat gegooid en werd ook de burgerbevolking getroffen. 's Avonds als het donker was kwamen grote aantallen vliegtuigen over wat te horen was aan het monotone geronk van de motoren. De Duitsers hadden zoeklichten opgesteld en probeerden een vliegtuig in de lichtbundel te vangen en doordat met meerdere zoeklichten gewerkt werd kwam een vliegtuig in een kruising van lichtbundels te zitten en was dan een prooi voor de Duitse jagers en het afweergeschut Flak. Sterksel bevond zich tussen twee vliegvelden, Eindhoven en Venlo, vanwaar de Duitse jagers konden opstijgen. De route welke de geallieerde vliegtuigen volgden was in begin Noord - Nederland met als doelen de Noord - Duitse kustgebieden; toen het Ruhrgebied aan de beurt kwam, werd de route verplaatst naar onze streken. 27 januari 1943 naast Isidorus hoeve van de familie Wouters Cijnsgoed 9 Lancaster W4135 OF-A De Lancaster met als kenmerk W4135 OF-A deed eerst dienst bij het 50 squadron en 44 squadron om vervolgens deel uit te gaan maken van het 97 squadron. Tijdens deze periode, die liep vanaf augustus 1942, deed het vliegtuig mee aan aanvallen op Nürnburg, Saarbrücken, Bremen, Dusseldorf. Wilhelmshaven, Essen, Wismar, Le Creusot, Genua en Milaan. Bij deze laatste aanval, die overigens overdag plaatsvond, werd op 24 oktober 1942 het vliegtuig geraakt door een Flak beschieting. Staartschutter Flight Sergeant Mac Donald raakte hierbij ernstig gewond en overleed later in het ziekenhuis. Het vliegtuig haalde de terugkeer naar Engeland en werd gerepareerd. In de nacht van 7 op 8 november werd het vliegtuig weer ingezet en volgden er nog missies naar Genua, Hamburg, Stuttgart, Mannheim, Turijn, Soltau en Berlijn. Deze laatste vlucht naar Berlijn was in de nacht van 17 op 18 januari 1943. Na een korte rust van zo'n dag of tien vertrok in de vroege avond om 17.20 uur, vanaf vliegbasis Woodhall Spa, de Lancaster voor een aanval op Dússeldorf. Aan boord waren: piloot Sgt. A.Robinson; co-piloot Sgt. K.J. West; wireless operator Sgt. R. Harvey; observer Sgt. C.P. Bigg; boordwerktuigkundige Sgt. A.E. Croome; air gunner Sgt. R. Muskett en air gunner Sgt. R.W. Rea. Bij het aanvliegen werd het vliegtuig ten zuid-westen van Maarheeze geraakt door een Flak beschieting. Ooggetuigen zagen hoe het, nog volledig met bommen beladen toestel, brandend over Soerendonk vloog. Uiteindelijk crashte het nabij Cijnsgoed 9 (destijds D3), op een veertig tal meters ten noorden van de boerderij van Wouters. Vijf van de zeven bemanningsleden wisten vroegtijdig het toestel te verlaten. Beide airgunners Sgt. Muskett en Sgt. Rea kwamen om bij de crash en werden begraven op het kerkhof "de oude toren" te Eindhoven. Enkele van de bemanningsleden, die ongedeerd uit het toestel kwamen, klopten aan bij boerderijen op Hughten en Maarheeze. In overleg met burgemeester van

Schaick werden de piloten aan de Duitsers over gedragen omdat al teveel bekend was en men geen groot risico wilde lopen. Ze kwamen allen terecht in het krijgsgevangenen kamp Stalag VIII-B te Lamsdorf (nu Polen) 22 juni 1943 in de Pan bossen achter van Cranenbroek Cijnsgoed Stirling III BK 722 We gingen tijdens de bombardementsvluchten dikwijls naar buiten doch op een nacht waren we gewoon binnen en lagen te bed totdat we gerammel op de pannen hoorden. Onze ouders trommelden ons uit het bed en buiten zagen we een brandend vliegtuig boven ons wat bijna geen snelheid had omdat de motoren waren afgeslagen. Het gerammel op de pannen kwam van de gesmolten aluminium druppels welke op het dak terecht kwamen. Na enige tijd sloegen de motoren

weer aan en maakte het vliegtuig weer snelheid en vloog richting Maarheeze. In de lucht verschenen enkel e witte parachutes en we zagen het vliegtuig brandend neerstorten. Het is op het Cijnsgoed achter van Cranenbroek in de Panbossen terecht gekomen. In de nacht van 22 juni 1943 steeg om 00.16 uur, vanaf de vliegbasis Dawnham Market in Norfolk, een viermotorige Short Stirling bommenwerper op. Het toestel had als doel de stad Krefeld en maakte deel uit van het 218 squadron R.A.F. Het Bomber Command verloor die nacht 44 vliegtuigen waarvan 23 in Nederland terecht kwamen en nog 8 in de Noordzee. De Short Stirling werd door de Duitse nachtjager, een Bf-110, om 01.50 boven Sterksel aangeschoten. De middenboven-staartschutters Sgt.Mc. Donalds en Burrows hadden nog kans gezien de Bf110 zodanig te raken dat deze bij Eindhoven een noodlanding moest maken. Deze werd hierbij totaal vernield, doch de Duitse bemanning kwam er levend vanaf. De Short Sterling crashte uiteindelijk in delen in de Pan bossen achter de familie van Cranenbroek op het Cijnsgoed. De Stirling bommenwerper was bemand door: piloot Officier D.R. Rich; flight engineer Sgt H. Hill; navigator Sgt F. Faweetgt; bomrichter Sgt B. Kermonde; radiotelegrafist Sgt A.J. Small; midupper gunner Sgt J.S. Mc Donals en rear gunner Sgt S.H. Burrows. Drie bemanningsleden, zijnde D.R. Rich uit Queensland, S.H. Burrows en B. Kermonde verliezen bij de crash het leven. Sgt Burrows wordt pas op 25 juni gevonden op het Cijnsgoed 5 - 7, zijn parachute was niet open gegaan. Zij liggen allen begraven op de algemenen begraafplaats in Woensel. De overige bemanningsleden landden allen veilig met hun parachute en werden krijgsgevangen gemaakt. Sgt J.S. Mc Donald overleed op 19 mei 1945 in het kamp Fallingbostel en ligt begraven in Soltau bij Hanover.

31 augustus 1943 tegenover Hoef aan de Pan Panweg Lancaster W4120 EM-L
De Lancaster W4120 EM-L behoorde toe aan 207e squadron en was gestationeerd te Langar, Nottingham. De Lancaster was een MK 1 type en werd geleverd aan 207e squadron op 28 oktober 1942.

Deze nam deel aan de operatie naar Genua op 1 november 1942, Turijn op 8 en 10 december, St. Nazaire op 28 februari 1943, Hamburg 24 en 27 maart 1943, Essen 3 april 1943, Settin 20 april 1943, Bochem 12 juni 1943, Hamburg 24 en 27 juli 1943 en de geduchte V1 productie installaties te Peenemunde op 17 augustus 1943. Na een kort rustperiode steeg het vliegtuig op 30 augustus 1943 op van de basis te Langar voor een missie naar Mönchenglabach. Het is 23.37 uur als de Lancaster met aan boord zeven bemanningsleden vertrekt voor wederom een gevaarlijke missie. Na het doel bereikt te hebben wordt de bommenlast gedropt. Op de terugweg wordt het vliegtuig aangevallen door een Duitse nachtjager bemand door Ofw Macke van het 9.NJG4. Het vliegtuig wordt hierdoor zodanig beschadigd dat het snel hoogte verliest en crasht om 03.40 uur te Sterksel. Slechts één bemanningslid weet het vliegtuig tijdig te verlaten en wordt even later krijgsgevangen gemaakt. De overlevende is de Canadese bommenrichter Sgt. Herbert Scott. Alle andere bemanningsleden komen om en liggen op één na begraven op het kerkhof "de oude toren" te Eindhoven. Een bemanningslid is begraven op de Canadese begraafplaats te Groesbeek. De bemanningsleden waren: piloot P/O John Hickling; W.Op./Air gunner Sgt T. Barnett; Flight engineer Sgt Eric A.R. Preston; Navigator Sgt Maurice Atkinson; Air gunner Sgt Thomas G. Moore; Air gunner Sgt H.A. Queen Bom aimer Sgt Herbert K. Scott Kinderen van de Boogaart welke op de Pandijk woonden en waarmee ik naar school ging vroegen mij de andere dag of ik met hen mee wilde gaan kijken. De locatie was gezien vanaf hoeve de Pan richting Maarheeze de Panweg op en dan na enkele honderden meters rechts in het bos en vrij kort tegen het Sterksels kanaal. Het vliegtuig zat voor een groot gedeelte in een natte ondergrond. We hebben aluminium pijpjes meegenomen waarvan vingerringen gemaakt konden worden; ook stukjes mica zoals wij dat toen noemden maar het was plexiglas. Later ben ik nog eens

gaan kijken nadat het vliegtuig geruimd was en er alleen nog wat losse stukken lagen in een grote plas. Vanaf de Pandijk (vanaf de Panweg was het waarschijnlijk te nat) was een baan gekapt om de brokstukken te kunnen weghalen. Sterksel bevrijd op 19 september 1944 5 januari 1945 in de boomgaard van Florus van Dijk Stoeing 3 (destijds D11) Mosquito NT116 De Havilland Mosquito NT116 van 169 squadron was gestationeerd te Great Massingham. Deze basis lag aan de westkust van Engeland. Het vliegtuig met aan boord twee bemanningsleden steeg om 17.00 uur op met een Bomber support missie. De opdracht is een gebiedspatrouille ten zuidwesten van Duisburg. Dit ter ondersteuning van de hoofdaanval die dag op Hannover. Beide bemanningsleden piloot Flight Sergeant R.J. Keller en navigator Fligt Sergeant J.B. Rhorburn zijn op nieuwjaarsdag bij het squadron gekomen. Samen met 340 Halifaxes, 310 Lancasters en 14 Mosquitos vloog de hoofdmacht richting Hannover.

Sinds oktober 1943 had zo'n grote aanval niet meer plaatsgevonden. Wat er precies gebeurd is, is niet bekend. Het vliegtuig moet plotseling in moeilijkheden zijn gekomen en is gecrasht in de boomgaard achter het huis van de familie Floor van Dijk, gelegen aan Stoeiing 3 te Sterksel. Momenteel is de boomgaard eigendom van de familie Schrama. Bij de crash kwamen de beide piloten om het leven; zij zijn begraven op de militaire begraafplaats van huize Providentia. Er gaan verhalen dat het vliegtuig boven Weert in botsing is gekomen met een ander geallieerd vliegtuig dat is neergestort op Moesel. Op een avond omstreeks een uur of negen stortte, op enkel honderden meters van ons, in de boomgaard van Florus v.Dijk, een vliegtuig brandend neer. We zaten binnen doch zagen de vuurgloed door de toch wel verduisterde ramen. We zijn buiten gaan kijken en zagen het brandende vliegtuig doch zijn niet naar de plek gegaan; er zouden nog bommen of munitie kunnen ontploffen. De andere namiddag ben ik er gaan kijken toen men de twee piloten aan het bergen was. In een fruitboom hing nog een laars van een van de vliegeniers. De lichamen zaten nog in het verbrande toestel, waren verkoold en er was alleen nog een romp te zien; hoofd en armen slechts stompen. Het was een tweemotorig vliegtuig en Florus v.Dijk heeft een van de drie bladige propellers opgesteld tegen de fruitschuur. Sjra Strauven werkte er als knecht en heeft de tweede propeller thuis opgesteld. De tijdstippen van vertrek en crash liggen wel wat ver uit elkaar; ik schat het tijdstip van de crash omstreeks 21.00 uur.

Datum niet bekend boerderij Witte Paters 1-motorige Engelse Jager Op een zondagmorgen, toen we al bevrijd waren, was ik getuige van een luchtgevecht boven Sterksel tussen een Duitse en een Engelse jager. Het was tijdens de hoogmis en mooi weer, we woonden op de Stoeiing. De vliegtuigen zaten als wespen achter elkaar aan terwijl ze op elkaar vuurden. Een van hen werd geraakt en stortte neer achter het dorp van ons uit gezien. Ik ben meteen er naar toe gaan lopen zo hard ik kon en het vliegtuig bleek neergekomen te zijn op een stuk hei met laag struikgewas wat tot de boerderij van de Witte Paters behoorde; waar nu de tennisbaan ongeveer ligt. Toen ik arriveerde zag ik dat het vliegtuig niet in brand was gevlogen en vlak was neergekomen. Het perceel was zanderig en het toestel lag met de neus richting Vlaamseweg. Het was een eenmotorig vliegtuig met maar een piloot. Er was al wat volk bij en enkele mensen waren met de piloot bezig te troosten welke in zijn stoel zat en nog leefde. Je kon zien dat het slecht met hem ging; hij bewoog en kromp van de pijn maar kon geen woord uitbrengen. Na een paar minuten zakte hij in elkaar en was overleden. Ik herinner mij dat de mensen welke erbij waren, dikke winterjassen droegen. Ik heb bij verschillende instantie navraag gedaan om de datum van het neerstorten als ook gegevens van het vliegtuig en de piloot te achterhalen; echter zonder

resultaat. Het kan zijn dat het vliegtuig nog gerepareerd kon worden en dan staat het niet als verloren te boek. Vliegende bommen Wat later in de oorlog begonnen de Duitsers met het lanceren van vliegende bommen welke met een tortellend geluid overkwamen. als dat geluid ophield wisten we dat de V1 of V2 zou neerstorten en hadden we een schietgebedje; "lieve vrouwke geef hem nog een douwke". Een vliegende bom is neergekomen in Het Heike bij Munnichs. Operatie Varsity 24 maart 1945 Landing op rechteroever van de Rijn. Betrokken waren het Britse 6e Luchtlandingsdivisie en het Amerikaanse 17e Luchtlandingsdivisie. Ik weet nog precies de datum omdat ik jarig was. Er kwam een hele vloot met vliegtuigen over en deze hadden ieder een zweefvliegtuig op sleeptouw. Ik was dit schouwspel aan het bekijken toen een van de zwevers losraakte. Of dat een technisch mankement was of dat de angst een rol speelde, weet ik niet. Ik ben er meteen, in looppas, achteraan gelopen richting Someren-Heide. Toen ik arriveerde was het zweefvliegtuig veilig geland en de militairen waren bezig met het uitladen van een jeep en een aantal motors en fietsen. De locatie was een wei op een tip aan de Hollandse weg . Heel Nederland bevrijd 5 mei 1945 11 april 1948 groentetuin van huize Providentia Auster les/verkenningsvliegtuig Een meisje van v.Brussel op de Dreef had vriendschap met Tom Mensink, een vliegenier. We hadden al meerdere keren gezien hoe hij boven Sterksel vloog en allerlei capriolen maakte om de aandacht te trekken. Op een zondag morgen was hij weer bezig en waarbij hij doekjes naar beneden gooide doch toen ging het mis en verloor de macht over het vliegtuig. Het stortte neer in de groente- en fruittuin van huize Providentia; juist naast de weg naar de toneelzaal. Ik ben er toen meteen naar toe gelopen en heb het vliegtuig met de piloot daarbij zien liggen. Het vliegtuig had een constructie van pijpen en was met doek bespannen. Volgens Piet Hikspoors moet de crash om 12.45 uur hebben plaats gehad; hij kan zich dat goed herinneren omdat op datzelfde moment een kind geboren werd bij zus Drina. Pan monument Aan de Panweg werd op 5 mei 2006 een monument onthuld ter nagedachtenis van de bemanningsleden van een vliegtuig dat hier kortbij op 31 augustus 1943 is gecrasht. Hierbij is een vergissing begaan. De op het monument genoemde bemanningsleden zijn niet van de Lancaster die hier was gecrasht doch van de Stirling welke bij van Cranenbroek is neer gekomen. Een en ander is pas duidelijk

geworden nadat later onderdelen van beide vliegtuigen door specialisten zijn onderzocht.

Gegevens van vliegtuigen en haar bemanning zijn overgenomen van :
"Gebroken Vleugels" René Vos november 201

Van Rossum oorlogsslachtoffer

Sjef Driessens, maart 2015

Na de Tweede Wereldoorlog werd aan de Ten Brakenweg een Mariakapelletje ingewijd als dank dat Sterksel de oorlog ongeschonden had overleefd. Jarenlang is er de Maria processie naar toe getrokken. Voorbij gegaan is aan het feit dat een voormalige inwoner van Sterksel door de Duitsers is omgebracht.

Hier het relaas van de familie:
Huibert van Rossum geboren 23-11-1894 te Ooltgensplaat (in het uiterste Zuid-Oosten van Zuid-Holland) gereformeerd en gehuwd op 11-09-1919 met Cornelia Hollemans geboren 29-05-1894 te Willemstad (Noord-Brabant) nederlands hervormd. Zij hadden een landbouwbedrijf in Ooltgensplaat. Kinderen welke daar geboren zijn: zonen Aart 29-05-1920, Hendrik 16-07-1921 en Leendert 11-02-1923. Door hun gemengde huwelijk worden zij door de streng gereformeerde gemeenschap niet geaccepteerd.
Op 21-01-1925 verhuizen zij naar Helenaveen (Deurne) en waar dochter Johanna Maaike Cornelia wordt geboren 18-03-1925. Hun boerderij brandt tot de grond toe af terwijl zij niet verzekerd zijn.
Op 23-02-1927 zijn zij naar Altweert (Weert) verhuisd en waar dochter Maaike Johanna Cornelia is geboren 22-03-1927
Op 16-03-1929 komt men op Sterksel wonen, eerst op het Cijnsgoed en vanaf het najaar 1932 in het Peelven D69a . Zij hebben de boerderij Kranenburg gepacht van Vos Dewael. Kinderen welke hier geboren zijn: dochters Cornelia Huberta 22-07-1930 en Jozina Susanna 31-12-1932. Men was van gereformeerde huize en ging in Someren naar de kerk doch op Sterksel naar school. Het lag voor de hand dat de kinderen naar de Protestantse school zouden gaan in Someren maar door toedoen van pastoor Thijssen kon men naar de Rooms-Katholieke school op Sterksel . De jongens gaan op Sterksel naar school en de meisjes naar de Openbare school in Heeze. Ze zitten meestal met tweeën op één fiets. Vader heeft de trappers verlengd zodat ze samen kunnen trappen. De familie heeft toestemming om vanuit het Peelven via het landgoed van Elias naar de Somerense weg te gaan.
Van 30-08-1939 tot 08-03-1940 is Hendrik knecht in Nuenen.
In 1953 heeft men Sterksel verlaten en zijn de ouders naar Deurne verhuisd.

v. Rossum-Hollemans

Dan gaan we verder met Hendrik; roepnaam Henk.
Henk trouwt te Rotterdam in het voorjaar 1944 met Sophia Sorber en zij gaan in Geldrop wonen.

Het bruidsmeisje is een zusje van Sophia

Henk was van beroep controleur melkbedrijf op het melkfabriek in Heeze. We hebben met zus Corrie gesproken en Henk was haar lievelingsbroer en zij deden wedstrijdjes wie het hardste kon lopen. In de oorlog was het altijd druk met onderduikers welke Henk meebracht. Moeder van Rossum zorgde dat elke dag de monden gevuld werden. Henk was lid van een verzetsgroep in Geldrop en had contacten met de verzetsgroep de Koning aan het Huisven in Heeze. Zijn oudere broer Aart was in het verzet in de Biesbosch. Bij de Koning was een onderduiker opgenomen welke eerder aan het Oostfront als SS=er had gevochten doch gedeserteerd was. Deze onderduiker was door bemiddeling van een kapelaan uit Zevenbergen bij hen terecht gekomen. Hij is door de Duitsers gearresteerd en heeft de verzetsgroep de Koning verraden. Op 14-05-1944 's morgens om een uur of tien omsingelden Duitse soldaten de boerderij van de Koning. De verrader wijst dertien aanwezigen aan en deze worden geboeid aan een ketting naar een overval wagen gebracht en afgevoerd. Hieronder zijn vijf zonen de Koning. De jongste moesten eerst nog de schuilplaats afbreken welke gebouwd was van pakken hooi. De Duitsers vinden er wapens en munitie, stempels, een schrijfmachine, radio's en voedselbonnen. Door bemiddeling van dokter Theewen wordt vader de Koning niet gearresteerd.
Nog dezelfde dag wordt een inval gedaan op de boerderij in het Peelven op Sterksel; men is op zoek naar Henk; hij zou wapens hebben geleverd. De gehele boerderij wordt doorzocht doch Henk is er niet; zijn jongste broer Leendert ligt ziek te bed met een keelontsteking. De Duitsers gaven te verstaan dat Henk zich moest melden; zo niet wordt zijn vader gearresteerd. Henk, pas korte tijd getrouwd, besloot zichzelf te melden in de veronderstelling dat hij zich vrij kon pleiten. Hij meldde zich te Haaren op 17-06-1944 doch kwam niet vrij. Hij is op transport gesteld naar Dachau in Duitland. Met het oprukken van de geallieerde troepen werden de gevangenen dikwijls verplaatst en waarbij de meesten omkwamen. De familie heeft veel navraag gedaan doch geen verdere informatie gevonden. Zij hebben op Sterksel altijd met open deuren geslapen in de hoop dat Henk elk moment kon thuiskomen. In het Slachtoffer Register wordt Henk vermeld als te zijn overleden op 31-05-1945 in Bergen-Belsen en in het uitreksel van de Burgelijke Stand te Geldrop vinden we dezelfde gegevens, opgemaakt op 21-02-1951. Ik heb navraag gedaan bij het NIOD in Amsterdam naar een eventuele kampkaart doch deze is niet aanwezig.
Hoe is het de gevangenen van verzetsgroep de Koning vergaan? Een van de broers de Koning is vrij gelaten; een zevental is via kamp Haaren in Vught terecht gekomen en aldaar op 09-08-1944 gefusilleerd; een tweetal is naar kampen in Duitsland afgevoerd en aldaar omgekomen.

Henk van Rossum

Geraadpleegd is het bevolkingsregister en uitgave van Ad Hermens Geldrop en Mierlo tijdens WO-II

Wie de ogen sluit voor het verleden, is blind voor de toekomst'

Paul Verhoeven, mei 2016

Onderstaande tekst is als voorwoord geschreven in het boekje van Henk van Rossum,

Met genoegen ga ik in op het verzoek om dit boekje te voorzien van een voorwoord. Dodenherdenking in Sterksel is sinds een aantal jaren weer opgepakt door een aantal betrokken Sterkselnaren. Er hebben in Sterksel weliswaar geen directe oorlogshandelingen plaatsgevonden, maar toch zijn er indirect diepe herinneringssporen getrokken.

Providentia heeft enige tijd dienst gedaan als militair hospitaal waar gewonde militairen werden verpleegd. Een aantal zijn daar ook aan hun verwondingen overleden, wat verklaard waarom er ook een oorlogskerkhof is.

Verschillende inwoners uit onze gemeente Heeze-Leende hebben in een concentratiekamp gezeten omdat zij in het verzet zaten. Zoals de oorspronkelijk uit Sterksel afkomstige Henk van Rossum waar u in dit boekje meer over kunt lezen.

Eigenlijk dekt het woord "dodenherdenking" niet de juiste lading. Natuurlijk staan wij in Nederland op 4 mei stil bij de overledenen uit de tweede wereldoorlog en latere oorlogen zoals in Nederlands Indië. En natuurlijk realiseren wij ons dat het verlies van deze helden diepe wonden en groot verdriet heeft veroorzaakt in vele families.

Maar meer nog willen we kenbaar maken dat de gevallenen door het geven van hun leven ons in staat stellen om in vrijheid te kunnen leven. Dat besef moeten we levend houden zodat ook onze kinderen en kleinkinderen weten dat die vrede en vrijheid niet vanzelfsprekend, maar zwaar bevochten, is. En dat er vele jonge mensen hun leven daarvoor hebben moeten laten.

Daarom staan we op 4 mei in Nederland letterlijk even stil, niet alleen om terug te kijken, maar vooral als een signaal voor de toekomst.

Wij moeten concrete verhalen vertellen om ze van generatie op generatie door te geven en ze in stand te houden. Daarom is het ook zo belangrijk dat we ook in Sterksel jaarlijks stil staan bij dodenherdenking. Niet als symbool van de geschiedenis maar vooral als een signaal naar de toekomst.

Aan ons de taak om aan de volgende generatie, ook in Sterksel, mee te geven hoe belangrijk het is om in vrijheid te leven. Immers, wie de ogen sluit voor het verleden, is blind voor de toekomst. Dat blijft onverminderd waar.

4 mei 2016
Paul Verhoeven, inwoner van Sterksel
burgemeester van Heeze-Leende

Onbekend gebleven verzetsmensen op Sterksel in WO-II

Sjef Driessens, Mei 2019

Met Pinksteren 1940 vielen de Duitsers ons land binnen en veroverden het in een paar dagen. Door bruut geweld van de Duitsers had het Nederlandse leger weinig in te brengen.

In het begin was er weinig sprake van verzet door de bevolking; doch dat nam toe door de steeds strengere maatregelen van de bezetter. De Duitsers vorderden landbouwproducten, vee, metalen en zelfs de kerkklokken. Mannen werden gedwongen in Duitsland te gaan werken. En zo ontstond de ondergrondse; een gewaagde beweging van mannen en ook vrouwen.

Eerder hebben we belicht het verzetswerk van Henk van Rossum en de familie Koller en van Cranenbroek.

We hebben nog twee Sterkselse verzets mensen , welke vrijwel onbekend zijn gebleven, namelijk Bernardus te Boekhorst en Jac Kursten. Zij zijn beiden na de oorlog onderscheiden met oorkonden van de Amerikaanse generaal Eisenhouwer en van een Engelse Air Chief Marshal. Vanwaar deze onderscheidingen? Vanwege de hulp aan neergestorte geallieerde piloten. Men probeerde via een route vanuit Nederland welke door België, Frankrijk en Spanje liep, de Piloten naar Engeland te krijgen. Een gedeelte van het zuiden van Frankrijk was niet bezet. Daarbij waren er, ook op Sterksel adressen waar de piloten, op doorreis, ondergebracht konden worden. Als op Sterksel neergestorte piloten werden opgevangen, schakelde men wel eens van den Oudenrijn of te Dorsthorst in omdat zij de Engelse taal machtig waren; zij hadden beiden een tijdlang in Amerika gewoond.

Toen Jac Kursten, door kanker geveld, op sterven lag, ben ik op verzoek van zijn dochter, hem enkele keren gaan opzoeken en heeft hij een en ander verteld. Naast de pilotenhulp had hij onderduikers en Joden in huis. Hij was aangesloten bij een verzetsgroep uit Helmond en heeft enkele keren distributiekantoren overvallen om aan voedsel bonnen te komen. Daarbij is hij 's nachts een keer in Eersel geweest. In de voormalige kunstmestschuur, was met hooi en stro, een schuilplaats ingericht voor de onderduikers. Ook op de vliering van het woonhuis waren schuilplaatsen ingericht welke men via een kleerkast kon bereiken. De risico's waren groot voor het gezin met kleine kinderen. Bij de begrafenis van Kursten stond een Joodse vrouw uit Rotterdam aan zijn graf.

het echtpaar Kursten - Berghs

Bernardus te Boekhorst kwam, in het begin van de oorlog, vanuit Maarheeze op Sterksel wonen in het voormalige Jachthuis toen nog Stationsstraat. Het was een groot gezin met grote en kleine kinderen. Hoe te Boekhorst in het verzet geraakt is, is onbekend. Wel had hij kontakten met een verzetsgroep uit Maarheeze. Ook van Hoorn van het bezem fabriekje en Joosten de stationschef zaten in het complot. Hoe kon men met zoveel eigen mensen nog pilotenhulp bieden en onderduikers in huis hebben?. Voor de kost werd een varken vet gemest en men had een uitgebreide groente en fruittuin. De onderduikers werden ingezet bij het verwerken van tabak, eigen teelt. Links naast de voordeur was een voorkamer welke onder Pompen en ook onder de latere Maatschappij had dienst gedaan voor de heren jagers om, na afloop van de jacht, te drinken op het geschoten wild. Het huis had twee kelders, half onder de begane grond, met daarboven een opkamer. Een van de kelders, waar eerder de wijn was opgeslagen, had toegang vanuit de voorkamer met een deur en een keldertrapje. In de oorlog had men de klink van de deur verwijderd en er een grote kast voorgezet. In de vloer van de opkamer had men een luik gemaakt dat was afgedekt met een klep en een vloerkleed. Bij onraad konden de onderduikers zich via het luik in de kelder laten zakken en waren onvindbaar. Wij zijn in dit huis komen wonen en toen was deze situatie nog intact.

v.l.n.r. Lei Stienen, Piere van Busssel, van Hoorn, te Boekhorst, Joosten

Toen ik de stervende Jacques Kursten ben gaan opzoeken heeft men mij de beide oorkonden getoond. We hebben onlangs geprobeerd bij de familie deze oorkonden te achterhalen; doch waren onvindbaar.
De oorkonden van te Boekhorst is een ander verhaal. Zoon Jan is naar Canada geëmigreerd en heeft de oorkonden meegenomen. Ben, zoon van Bertus, is zijn oom in Canada gaan opzoeken en heeft de oorkonden gezien en er een kopie van gemaakt. Toen Jan overleden was waren de originelen ook

onvindbaar.

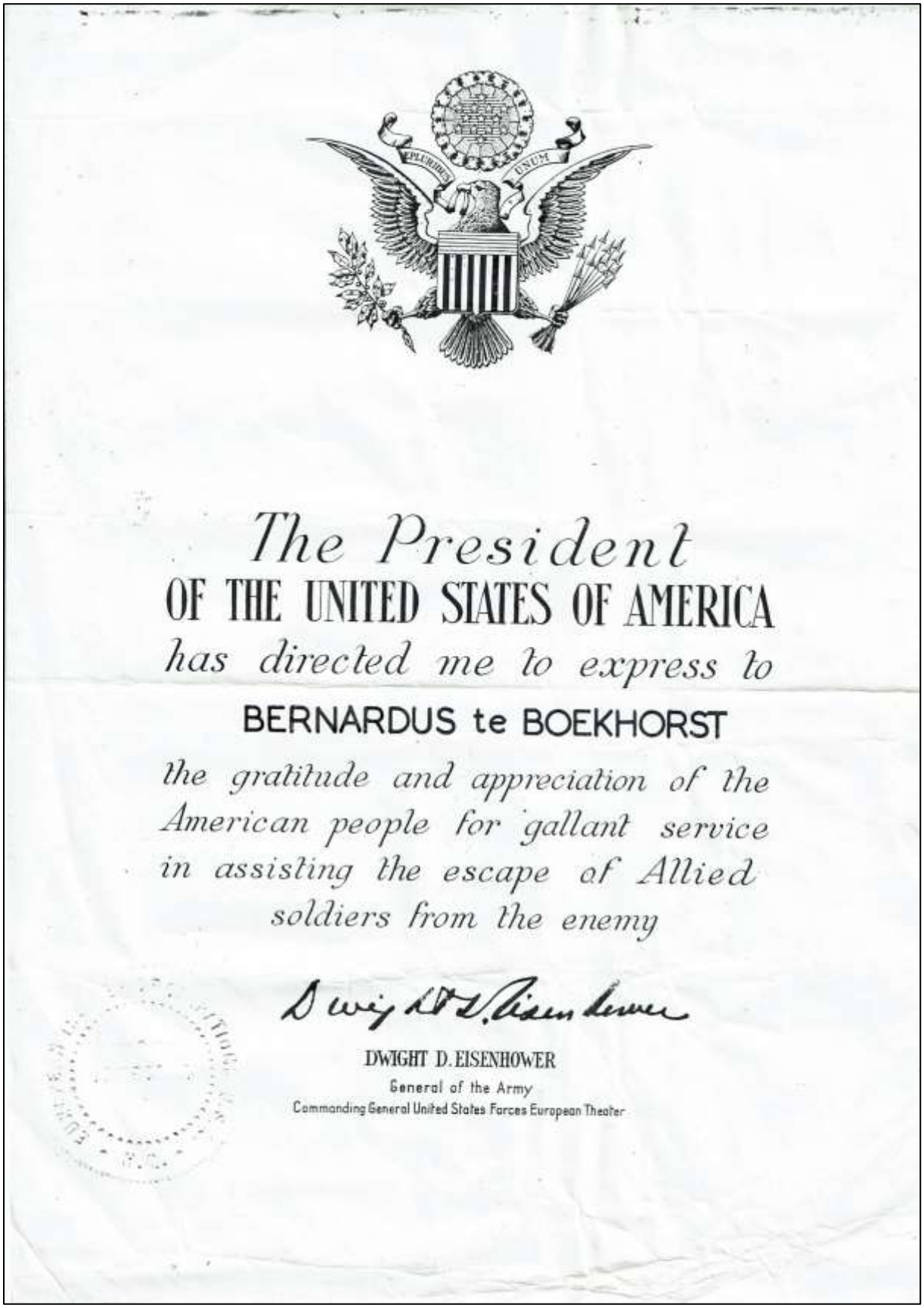

The President
OF THE UNITED STATES OF AMERICA
has directed me to express to
BERNARDUS te BOEKHORST
the gratitude and appreciation of the American people for gallant service in assisting the escape of Allied soldiers from the enemy

Dwight D. Eisenhower

DWIGHT D. EISENHOWER
General of the Army
Commanding General United States Forces European Theater

DIEU ET MON DROIT

This certificate is awarded to

Bernardus te Bockhorst

as a token of gratitude for and appreciation of the help given to the Sailors, Soldiers and Airmen of the British Commonwealth of Nations, which enabled them to escape from, or evade capture by the enemy.

Air Chief Marshal,
Deputy Supreme Commander,
Allied Expeditionary Force

1939-1945

Bron: Heeze 60 jaar bevrijd, herinneringen aan een oorlog 05-05-'05.
Auteurs: Docenten 4 basisscholen uit Heeze

22. We stonden niet stil bij het gevaar

Mon Strauven

Mon Strauven (1928)
Woonde tijdens de oorlog in het centrum van Sterksel

Het verhaal van een Sterkselse jongeman, Mon Strauven, die, dankzij een wandeling van Sterksel naar Geldrop v.v., midden in de bevrijding van Heeze terecht kwam.

Ik woonde, als zestienjarige jongen, in Sterksel, naast de smid (nu Garage de Laat).
Iedereen wist wel dat de Engelsen op komst waren, maar wanneer en hoe was voor niemand duidelijk.
Toen stelde mijn zwager voor, om eens naar zijn moeder te lopen. Die woonde in Geldrop in de Dwarsstraat, zo'n tien kilometer enkele reis.
Dat was op 19 september 1944.
Een paar dagen daarvoor was een hele Engelse luchtvloot overgekomen, maar wat er gebeurde was door de slechte berichtgeving en censuur niet bekend.

Wij wandelden onbekommerd naar Geldrop. We dronken daar wat, kletsten wat en in de middag begonnen we aan de terugtocht. Midden in Geldrop zagen we onze eerste Engelsman, op een motor. Hij wilde blijkbaar iets van ons, maar wij verstonden hem niet en hij ons niet. Hij is toen weer weggereden.
Hoe dichter we bij Heeze kwamen, hoe meer gebrom we hoorden. Dat bleek van Engelse tanks te komen, die onderweg waren van Leende (en Valkenswaard) naar Heeze.
Bij Strabrecht liepen we, ondanks een stuk geschut op het plein en een stuk of tien, vijftien Duite soldaten, verder helemaal alleen op straat. We konden rustig doorlopen tot bij de kerk. Daar, waar nu de bloemist is, zagen we een Duitse soldaat aan wie we vroegen of we verder konden lopen. Hij zei iets van: "Ja, dat kan, maar als je doorloopt schieten ze je 'kaput'." Toen zijn we een winkel (drogisterij Vd Linden) binnen gelopen. Daar zagen we wat Duitsers door de achtertuinen lopen.
Na een poosje zijn we toch weer verder gegaan, tot op de hoek van de Nieuwendijk, waar toen Sjef Verbeek woonde (nu de kapsalon).
Daar bleven we staan. We zagen iemand uit een raampje vlak boven de grond kruipen en naar dokter Theeuwen (nu kapsalon Cor de Kapper) lopen. Sjef Verbeek had naar buiten gekeken en was aan zijn oog geraakt. (Wij hebben daar niets van gemerkt, zaten toen waarschijnlijk nog binnen).

Tegenover die plek, waar nu de Chinees is, lag een Engelse soldaat achter zijn bren (machinegeweer) rustig te fluiten.

Bron: Heeze 60 jaar bevrijd, herinneringen aan een oorlog 05-05-'05.
Auteurs: Docenten 4 basisscholen uit Heeze

Wij stonden er niet bij stil dat de situatie zo gevaarlijk was.
Even verder zijn we even een cafe binnengegaan, waar een Duitser zat die in zijn voet was geschoten.
We zijn weer naar buiten gelopen en ineens stond de hele straat vol Engelse soldaten. Dat moesten we toch wel even bekijken, maar we moesten naar huis. En toen we in Sterksel kwamen waren daar de Engelsen ook al aan het door trekken, richting Heeze en van daaruit richting Someren.
We stonden er helemaal niet bij stil dat we groot gevaar liepen. We waren in de leeftijd dat we voor de arbeidsdienst opgepakt konden worden. Mijn zwager had zelfs al in Duitsland gezeten, maar was na een verlof niet teruggegaan.

In mijn herinnering hebben er lang Engelse soldaten in Sterksel gelegen. De scholen dienden in die maanden als rustplaats voor soldaten die aan het front hadden gelegen.
Providentia was in die tijd militair hospitaal voor de Engelsen, evenals St. Paul, het toenmalige klooster van de Witte Paters.
Als gevolg daarvan is er nog altijd een militaire begraafplaats bij Providentia.

Providentia was trouwens tijdens de bezetting een centrum van de Hitler Jugend. Daar is ook Seyss Inquart, de Duitse baas hier, een aantal malen op bezoek geweest. Men zegt dat zijn dochter daar verbleef. Die bezoeken kwamen Providentia wel ten goede, want het kreeg dan een beste opknapbeurt.

Geen

L.H.Z. Baron van Boetzelaer

HEEZE

Militairen:
1940-1945:
W.P. Verberne
Ned. Indië:
P.J. Smulders

Verzetsgesneuvelden:
G. van Gerven
H.A. Gijsbers
H. van Hoeven
A. de Koning
G. de Koning
H. de Koning
W. de Koning
A. van Lierop
T.W. Serraris

HELMOND

Militairen:
1940-1945:
L.H. van Bree
F.A. Broos
J.B.J.M. van Bussel
P.F. Donkers
W.G.J. van Doorn
J.Th. van der Els
G.H. van Goch
J.B.F. Grinwis
A.J. Jacobs
W.L. Janssen

Verzetsgesneuvelden:
D.P. Admiraal
J.W.L. Corstens
B. van Dorst
J.H.A.M. ter Laak
Chr.S.C. Moedt
C.K. Noordermeer
G. Siroen

De Pan en het Chijnsgoed

Uit het boek Gebroken Vleugels een indrukwekkend verhaal dat een goede indruk geeft van de spannende tijd in 'De Pan' in Maarheeze gedurende de oorlogsjaren.

Mw. Jo Matheeuwsen vertelt: Ik woon hier al heel mijn leven aan de Panweg. Ik ben eerst getrouwd met Van Dooren en daarna met Ceelen, beide partners zijn helaas overleden. In de oorlog was ik een jaar of 16 en goed bewust van wat er allemaal zich heeft afgespeeld hier op 'De Pan'. Vroeger was 'De Pan' een afgelegen gebied, pas ontgonnen, en enkel te bereiken via zandpaden. Bij de bezetting kwamen er nog Nederlandse soldaten voorbij die vluchtten richting Someren. Enkelen vroegen boerenkleren om zich om te kleden. Even later kwamen de Duitsers in hun grauwe uniformen. Omdat het gebied slecht bereikbaar was zag je die Duitsers hier niet vaak. Gaandeweg de oorlog zaten er steeds meer mensen in het verzet. Frans van Riel, een van de marechaussees uit Maarheeze, kwam wel eens bij ons om aan mijn broers hulp te vragen voor de ondergrondse. In de buurt is er ook wel eens een razzia geweest waarbij dan de jongens uit de buurt maar net konden ontkomen. Ook bij Van Cranenbroek aan het Chijnsgoed zaten achter in het bos joden verstopt. Ik heb die wel eens zien zitten in dat bos aan de rand van het bos. Na de oorlog zijn ze nog regelmatig teruggeweest. Ik geloof dat 'hunne Wim' er zelfs nog een fraaie klok van heeft staan. Het was een spannende tijd. Zeker als er 's nachts honderden vliegtuigen overkwamen en 'bij Hugten' (Maarheeze) de zoeklichten de vliegtuigen 'vongen' en het opgestelde geschut begon te schieten. Liggend onder 'de muttertmiet' was het altijd angstaanjagend om te zien hoe ze 'gevangen' werden door de lichten om even later in vuur en vlam naar beneden te komen. Bij ons lagen dan de brokstukken rond het huis. Ook in het bos vonden we ooit spullen terug. Voor zover ik weet zijn er hier in de buurt tegenover de familie Joosten (Panweg), langs het huis van Dirk Wouters (Chijnsgoed), bij van Floor van Dijk (Sterksel) en achter het huis van Peer van Cranenbroek (Chrijnsgoed) vliegtuigen gevallen. Dat laatste vliegtuig lag aan de rand van het

Cranenbroek (Chrijnsgoed) vliegtuigen gevallen. Dat laatste vliegtuig lag aan de rand van het bos en ik ben er toen nog naar toe gefietst. Er waren verschillende bemanningsleden bij omgekomen en een lag er zo'n honderd meter vanaf met een ongeopende parachute. Een van de bemanningsleden, vertelde mijn broer, hebben ze pas enkele dagen na het neerkomen in het bos gevonden. Waarom weet ik niet maar die heeft er nog redelijk lang gelegen. Van het vliegtuig werden natuurlijk allerlei spullen gesloopt. Mijn zus werkte bij de slager in Maarheeze en op een dag werden er Engelse vliegers binnengebracht door de marechaussees. Ze waren verbrand aan hun gezicht en handen maar goed aanspreekbaar. Een jongeman uit Maarheeze die bij de Waffen-SS zat kwam ook kijken en wilde ze een hand geven. De 'Tommies' echter gaven geen hand en negeerden hem. Zo ben ik ook nog eens naar huis gefietst vanuit Maarheeze. Toen ik bij het station was vloog er een gevechtsvliegtuig over dat begon te schieten op de treinen. Ik had er geen besef van dat het zo gevaarlijk was en thuis aangekomen werd me verteld dat ik wel heel erg veel geluk had gehad.

Noot auteur: Uit het boek 'En nooit was het stil': 28 augustus 1944 raport van 8th Air Force. De NS meldde die dag 12 aanvallen op treinen waaronder om 19:15 uur bij Sterksel trein 186. Vijf reizigers en één soldaat gedood, 12 reizigers gewond.

Providentia: 7 maanden gedurende W.O. II

Dokter E.J.H. Rutte

Uit de archieven van Providentia.

VERSLAG OVER DE TOESTAND VAN HUIZE PROVIDENTIA GEDURENDE HET TIJDVAK VAN 1 NOV. 1942 TOT 1 JUNI 1943.

EVACUATIE.

Toen op 31 Oct. 1942 de vroegere geneesheer-directeur van Huize Providentia dr. Kwisthout, zijn functie neerlegde en schrijver dezen hem, nadat er verschillende zich voordoende moeilijkheden zoo goed mogelijk waren opgelost, opvolgde, vermoedde niemand welke ernstige ramp Huize Providentia in de allernaaste toekomst zou treffen. Immers, slechts zes dagen later, op 6 Nov. 1942, kwam geheel onverwacht het bevel dat Huize Providentia binnen enkele uren ontruimd moest, zijn, terwijl de hoeveelheid kleeding en beddegoed welke mocht worden meegenomen, slechts een kleine fractie bedroeg van datgene, wat aanwezig en voor de patiëntennoodig was.

Deze plotselinge evacuatie, welke moest geschieden naar de hierop in het geheel niet voorbereide psychiatrische inrichting "Voorburg" te Vugt, bracht talrijke moeilijkheden met zich, èn wat de medische verzorging betreft, èn wat aangaat het transport en de huisvesting. Voor de patiënten van Huize Providentia werden gereserveerd een leegstaande villa, de feestzaal en een groote kelder. Hoewel deze oplossing, mede gezien het volkomen onverwachte, een bevredigende genoemd kon worden, kon zij toch niet anders, dan slechts van zeer tijdelijke aard zijn. Het ontvangende gesticht verwachtte geëvacueerde patiënten uit de kuststreek, waarvoor de in gebruik genomen ruimte al besproken was; maar bovendien leverde het vrij groote verschil in verpleegprijs op den duur ook ernstige financieele bezwaren op. Na overleg met de inspectie voor het krankzinnigenwezen werd besloten de patiënten zoovoel en zoo spoedig mogelijk naar de eigen huizen van de Congregatie van de Broeders van den H.Joseph over te brengen.

In verband met de weinige plaatsruimte in deze huizen bleek het noodzakelijk de patiënten over de verschillende inrichtingen, welke de congregatie toebehooren te verdeelen, en wel zoo dat ongeveer honderd patiënten in het St. Josephgesticht te Heel onderdak zouden vinden, circa veertig in Huize Savelberg te Helden, evenzeer ongeveer veertig in Huize Koningslust te Helden en ± 15 in Heerlen. Ongeveer veertien dagen na de aankomst in Vught was deze regeling zoover klaar en konden de patiënten naar de verschillende huizen worden overgebracht.

Ook de verplegenden werden verspreid over de vier hier genoemde huizen. Van het totale aantal van 19 gingen er 9 naar Heel, 2 naar Huize Savelberg, 5 naar Huize Koningslust, 1 moest in Huize Providentie te Sterksel blijven, terwijl 2 in de psychiatrische inrichting "Voorburg" te Vught in opleiding waren.

De administratie werd centraal in het St. Josephgesticht te Heel ondergebracht, waar tevens in de toekomst de opname van nieuwe patiënten zou gebeuren. Ook zou daar de B.L.O. school voortgang vinden.

GENEESKUNDIGE VERZORGING.

De opvolging van den geneesheer-directeur Kwisthout door ondergeteekende, welke reeds meerdere maanden hangende was, en welke door woninggebrek steeds moest worden uitgesteld, werd acuut toen dr. Kwisthout met 1 Nov. 1942 zijn functie wenschte neer te leggen. Als tijdelijke noodoplossing werd een regeling getroffen waarbij ondergeteekende eenmaal per week regelmatig Huize Providentia zou be-

zoeken, vooral voor de specialistische behandeling, de administratie de opleiding van de verplegenden en de algemeene medische controle; terwijl een huisarts uit een der omliggende dorpen bereid gevonden werd om gedurende vijf dagen in de week in Huize Providentia spreekuur te houden. Deze zou dan tevens voor spoedgevallen bereikbaar zijn.

De regeling is door de evacuatie slechts gedurende enkele dagen doorgevoerd kunnen worden.

De geneeskundige verzorging in Vught door ondergeteekende werd, èn door de verre afstand, èn door het feit dat er destijds vrijwel niet aan een rij-vergunning te komen was, onmogelijk; en moest vrijwel geheel aan de doktoren van de psychiatrische inrichting "Voorburg" worden overgelaten. De toestand verbeterde toen, door de overplaatsing naar Helden en Heel de afstand niet meer zoo groot was en vooral door het feit dat het, zij het na zeer veel moeite, uiteindelijk gelukte een rij-vergunning te bemachtigen. In de vergadering met de advies-commissie van 24 Nov. 1942 werd dan ook een regeling getroffen waarbij ondergeteekende weer wekelijks de patiënten van Huize Providentia zou bezoeken, thans echter in de drie gestichten (een in Heel en twee in Helden); terwijl de huismedici welke in deze gestichten regelmatig kwamen de lichamelijke verzorging ook van de patiënten van Huize Providentia, op zich zouden nemen. Het kleine groepje patiënten dat in Heerlen verpleegd werd, zou volledig door de daar aanwezige medici verzorgd worden.

De evacuatie zette eveneens een streep door de plannen betreffende de uitbreiding van het instrumentarium van Huize Providentia. De onderhandelingen betreffende de aankoop van een röntgen-apparaat, welke reeds in een vergevorderd stadium waren, moesten hierdoor worden afgebroken. Plannen wat betreft de inrichting van een laboratorium, een röntgenkamer annex donkere kamer, de aanschaf van allerlei kleinere instrumenten en leermiddelen, werden hierdoor eveneens de kop ingedrukt.

Nog andere moeilijkheden bracht en brengt de oorlogstijd met zich. Diverse geneesmiddelen worden steeds schaarscher, en daartoe behoort helaas ook het luminal. In de drukte van de evacuatie was de kleine voorraad van dit médicament geheel uitgeput en het kostte en kost groote moeite een toereikende hoeveelheid toegezonden te krijgen. Andere antiepileptica worden toegepast; speciaal het diphantoïne, dat over het algemeen tot nog toe makkelijker te krijgen is. Er wordt naar gestreefd, vooral met het oog op de toekomst, hiervan wat voorraad aan te leggen. Mede door deze omstandigheden wordt er naar gestreefd de luminal zooveel mogelijk door diphantoïne te vervangen. Herhaaldelijk breek dat hiermee zeer geleidelijk, voorzichtig en individueel, te werk dient te worden gegaan. Sterk toenemen van het aantal toevallen, schemertoestanden, die meerdere dagen duurden, gevaar voor een status epilepticus, zijn anders niet denkbeeldig.

Waar er zich gedurende de afgeloopen winter enkele gevallen van foudroyant verloopende tuberculose hadden voorgedaan werd besloten de inwoners van de gestichten te Heel en te Helden aan een röntgenologisch onderzoek te onderwerpen. Wat betreft de beide inrichtingen te Helden heeft dit onderzoek reeds plaats gevonden, en wel op 22 en 23 April 1943. Het resultaat was dat, wat betreft de patiënten van Huize Providentia, er voorlopig 5 een tuberculeus proces bleken door te maken dat bedrust en (of) isolatie wenschelijk maakte. Met enkele anderen werd het onderzoek nog voortgezet. Besloten werd in het St. Josephgesticht te Heel een zaal, speciaal voor de verpleging van tuberculeuse patiënten in te richten; waarheen deze dan ook

werden ondergebracht. De doorlichting te Heel heeft nog niet plaats gehad.

Vermeld dient nog te worden een epidemie van scabies, die zich tijdens de evacuatie bleek voor te doen en waaraan ongeveer een twintigtal patiënten leden. Het kostte nogal moeite deze hardnekkige ziekte definitief de kop in te drukken.

VERPLEGING EN OPLEIDING.

Het aantal eerw. broeders, met de verpleging belast, bleef ongeveer gelijk. Volkomen onverwacht was het aftreden van den eerw. broeder Cornelius als overste van Huize Providentia op 26 April j.l. De eerw. Broeder overste van het St. Josephgesticht zal zijn functie voorlopig waarnemen; een niet onbelangrijke vergrooting van zijn taak.

Door de evacuatie werd de kans die er bestond dat er in Huize Providentia een gedeeltelijke opleiding voor het diploma B zou kunnen worden gegeven, voorlopig te niet gedaan; jammer voor de broeders die met nooveel ijver de cursus welke dr. Schmidt in 1942 had gegeven, hadden gevolgd, in de hoop dan spoedig het eerste overgangsexamen te kunnen afleggen. De voortzetting van de cursus werd stopgezet, èn omdat deze toch niet kon gelden als officieele opleiding, èn omdat, door de verspreiding van de cursisten over de verschillende huizen, slechts een zeer beperkt gedeelte van de broeders deze lessen zouden hebben kunnen blijven volgen. Bovendien waren door allerlei omstandigheden meerdere deelnemers aan de cursus toch al uigeschakeld.

Gedurende de winter werden er een viertal lessen gegeven over de epilepsie, speciaal over de verpleging en over het invullen der rapporten betreffende de toevallen. Deze lessen, welke in Heel gegeven werden, werden tevens bijgewoond door enkele broeders van Huize Providentia uit de beide Huizen te Helden.

Er werd een aantal boeken aangeschaft over de bouw en verrichtingen van het menschelijk lichaam en over de krankzinnigen-verpleging, met de bedoeling dat binnenkort over dit eerste onderwerp een aantal lessen zal worden gegeven.

De twee broeders welke in de psychiatr. inrichting "Voorburg" te Vught hun opleiding voor het diploma B krijgen en thans het eerste cursusjaar doormaken, kregen vanaf April gezelschap van twee andere broeders, die eveneens met dit doel naar Vught werden gezonden.

ADMINISTRATIE.

Er werden nieuwe lijsten ingevoerd ter registratie van het aantal en de aard der toevallen, absence's, schemertoestanden, etc. Elke patiënt krijgt thans een aparte lijst, waarop naast datum en tijd van optreden, ook de aard en de bijzonderheden hiervan, evenals de medicamentatie, wordt ingevuld. Deze lijsten zullen, indien zij vol zijn, later in de ziekte-geschiedenissen van de patiënten worden opgeborgen.

De plannen tot aanleg van aparte ziekte-geschiedenissen voor elke patiënt, welke vrijwel volledig waren uitgewerkt, vonden eveneens door de evacuatie geen doorgang en wachten op betere tijden. Voorlopig worden de gegevens van alle patiënten in een boek aangeteekend; een weinig overzichtelijke en weinig bevredigende methode.

PATIENTEN-VERLOOP.

De evacuatie drukt ook zijn stempel op het aantal patiënten van Huize Providentia. Op 1 Nov. 1942 bedroeg dit aantal 213, waaronder 155 epileptici. In de maand November verlieten niet minder dan veertien patiënten de inrichting. Wegens plaatsgebrek en de zeer onzekere toestand werd dit vertrek in vele gevallen bevorderd, ook al

kon lang niet altijd met zekerheid worden gezegd dat de betreffende patiënt het in zijn nieuwe omgeving zou kunnen bolwerken.

In totaal verlieten in de periode van 1 Nov. 1942 tot 1 Juni 1943 vier en twintig patiënten de inrichting. Bovendien zijn in deze periode zes patiënten overleden. Tezamen dertig patiënten.

Gedurende de maanden Nov. en Dec. 1942 en Jan. 1943 werden geen nieuwe patiënten aangenomen. In de maanden Febr. tot en met Mei werden acht patiënten nieuw opgenomen. Het aantal verminderde in deze periode dus met 22 en bedroeg op 1 Juni 1943 nog 191; waarvan 148 epileptici.

Van de 24 patiënten die de inrichting verlieten gingen:

naar ouders of familie	13
Naar rusthuizen en verpleeginrichtingen	3
Naar krankz. of zwakz. gestichten	6
Onbekend (weggeloopen)	1
In Huize Providentia, Sterksel, gebleven (op last van de Duitsch instantie's)	1

De acht nieuw opgenomen patiënten waren oud 28, 13, 16, 24, 16, 18, 35 en 55 jaar. Twee van hen waren tevoren reeds in een kliniek geweest. Zeven kwamen van thuis (ouders,familie), terwijl één werd overgeplaatst van Huize St. Angela te den Haag.

SCHOOL.

De B.L.O.school, aan Huize Providentia verbonden, werd na de evacuatie gevestigd in het St. Josephgesticht te Heel. Gebrek aan plaatsruimte gebood ook hier behelpen en aanpassen. Op 1 Nov. 1942 bedroeg het aantal leerlingen 51, waarvan 11 in de bezinkingsklas. Onder deze 51 waren zeven niet.epileptici. In overleg met den inspecteur van het B.L.O. dr. v. Houte , wordt er naar gestreefd de school geleidelijk aan uitsluitend voor het onderwijs aan epileptische kinderen te gebruiken. Niet epileptische kinderen worden niet meer aangenomen, terwijl getracht wordt de nog aanwezige niet-epileptici door epileptici te vervangen; iets wat echter in deze tijd zeer moeilijk is, èn door het gebrek aan plaatsruimte in andere gestichten waarheen deze niet-epileptice zouden moeten worden overgeplaatst, èn omdat de toevloed van jeudige epileptici niet erg groot bleek te zijn.

Op 31 Mei 1943 bedroeg het aantal leerlingen 50, waarven 11 in de bezinkingsklas. Onder deze 50 waren 6 niet.epileptici. Voor de vier leerkrachten welke aan Huize Providentia verbonden zijn behoort het aantal epileptische leerlingen eigenlijk minimaal 37 te zijn, plus 10 in de bezinkingsklas. Op 31 Mei 1943 bedroeg het tekort aan epileptische leerlingen dus 4, terwijl in de bezinkingsklas voldoende leerlingen aanwezig waren.

J.E.H.Rutten.

Militaire begraafplaats nabij de begraafplaats van Providentia, in de wijk Kloostervelden

Maria kapel aan de ten Brakeweg

Deze kapel is na de tweede wereldoorlog gebouwd uit dankbaarheid dat tijdens de oorlog geen Sterkselse soldaten waren gesneuveld. In 2016 is alsnog een monument opgericht voor Henk van Rossum op het kerkhof van Providentia, nabij de militaire begraafplaats in de wijk Kloostervelden.